

C A N O N E S

T H E O R E M A

S E C V N D V M.

*De medicamentorum purgantium
correctione.*

Medicamentorum purgantium tam bonorum, quam maleficorum, differentias prius demonstrauiamus: nunc autem horum malignitatem auferre, vel saltem obtundere, & quibus poterimus modis corrigere, partim malitiam eorum & excessum frangentibus, partim salubrem aliquam facultatem afferentibus, Dei benedicti beneficentia adiuti, tentabimus. Corrigimus autem medicamentum purgans maleficum, aut misto ipsi altero facultatem habente contrariam ipsi excessui, aut arte aliqua, & industria melius ipsum reddendo. Verum facultatis contrariae mistio tribus modis perficitur, ut inquit Democritus. Aut enim malitiam à proprietate innatam, ut qualitatem venenosam, & vitæ nostræ inimicā, alijs proprietatem oppositam natura sortitis, emendamus: aut intemperiem eorum calidam, frigidam, humidam, siccam, contraria qualitate mista, permutamus: aut denique effectis ipsorum noxijs post dicēdis, cōtraria opponimus.

*Correctio me-
dicamenti va-
ria duplex.*

COST. **T**riplici medicamentorum vitio triplex praesidium accommodat, simile videlicet differentiae noxae similem differentiam praesidij apponens. vitium ex proprietate castigat praesidio ex proprietate, quod ex intemperie est corrigit auxilio ex intemperie, & quod ex secundis ac tertijs qualitibus prodit, (effecta hac vocat) ijs quæ similis differentia sunt, & contraria efficiunt, emendat. Sed in his opportune adhibendis duo praecipue observari à medico desiderat. primum ut nulla coniungantur, nisi quæ cognata sint natura, & concordia; alterum ut debita proportione commisceantur: ita enim fore putat, ut quod ex ea miscella prodit saluberrimum sit futurum. Par autem est, ut hic huius viri diligentiam admiremur. Non satis putat vitio ex proprietate medicamentum opponere ex proprietate contrarium, sed consensum quoque (sympathiam vocant) inter ea, quæ ita commiscenda sunt, etiam desiderat, id quod plurimi ego certe faciendum duxerim, qui esse inter naturales res omnes assensum, & dissensum pro certo habeo, licet id etiam negent, qui proprietates occultas non admittunt. Atque, ut maior certe in componendis medicamentis sit difficultas, necesse est si observandus hic etiam est consensus: enitendum tamen medico futuro est, ut hac quoque in re plurimum proficiat, neque ijs sunt aures praebenda, qui dum Arabas superstitionum authores faciunt, praedicantque, subterfugendi laboris gratia à diligentiori harum rerum observatione, cum ipsi abstinent, tum alios etiam abducunt.

*Distendit
cognatio q-
dam neces-
saria est ad
sua mutatio-
nem, & vnde
nom. Arist.
lib. 1. de ge-
neratione.
cap. 7.*

DVo praeterea omnino observantes: primum, ut medicamenti praedicti sit quaedam proprietati inter se cōcordia, & cognatio, qua sese mutuo afficiant, ut transmutatione absoluta, ex his duobus cōtrarijs virtus una consurgat: ut exempli gratia, zingiber turbith ipsi vim mirā imprimit:

& raphanus hermodactylis: raphanus autē cū turbith, frustra pmiscetur, quia his duobus insita nō est inter se cōcordia. Scammonium quoque cor proprietate sua, & calore ipsum inflammante, ac multū dissoluere ledit: licet vero ambra cor roborat, & crystallus inflammationē extinguat, & galla partes dissolutas cogat, tñ nullū eorū recte scammonio miscet: quia hæc, ac scammonio agendo inuicē & patiēdo in vnius virtutis cōcordiā non conspirant, nec contendunt. Quæ vero medicamēta proprietatibus suis concordent, ac symbolū habeant, ab his discere, qui rerū variarū arcana scrutantur. Secundum tibi observandū est, ut pportione idonea misceas hæc medicamēto corrigendo opposita, inuicēque agere, & pati idonea: ut ex his iā consentientibus, medicamentum resulet vnum, velut pacatum, pugnae omnis expert, magnarumque virium. De his autē proportionibus, quantum operi proposito expedit, postea dicemus. Medicamento purganti proprietatē quandam laudabilē, quæ miscētū opposita, conferūt: quorū propria virtus ab ipso- rum forma proficiētes, in his atque alijs varia, ali- quā medicamenti noxā peculiariter respicit, ac corrigit: qualia sunt triplicia. Medicamēti enim purgantis virtutem vel imbecillam augent, vel violentam minuunt, vel malignam permutant.

*Correctio me-
dicamenti
vna per alia
opposita pro-
prietatū vir-
tutem habent
ita.*

Canon primus.

SI quidē medicamentorum actio imbecilla est intendenda misto pportione iusta eorum aliquo, quæ actionis vigorē ipsi tribuunt, ob agendi inuicē, ac patiēdi proprietatē cognatā: seu ob totam suā substantiā, non ob caliditatē, vel frigiditatē. Quomodo corallium sanat stomachi imbecillitatem, praonia epilepsiā, non quia illud frigidum, hæc calida: aut quia illud graue, hæc leuis: sed quia hanc virtutis dotē utrunque est sortitū: sic serpens iuuenescere facit, Magnes ferrū attrahit, & alia similiter. Porro medicamēti facultas purgatrix est imbecilla, quā debilitat, & minus quam opus est purgat, aut tarde purgat, tum. scilicet primum, quū corpus cibo, aut somno reficiendum est: immo interdū die postero: & interdum humores mouet, non vacuat: interdum coctionē vitiat, cibū crudum, aut tñ coqui ceptum, vna secum detrahens, ac deturbans. Si igitur medicamenti purgatio sit debilis, imperfecta, parciore quam opus est, (ut turbith reuera pituitā tñ tenuem vacuat: epithimum parum aut nihil vacuat, nisi eius larga vis sumatur: manna, hermodactylus, & alia multa debiliter vacuant) robur facultatis ei addendum est per ea, quæ ipsi sunt familiaria, & se se mutuo ferunt: ut ex vtriusque conflata virtus vna, purgationem absolutam perficiat.

EX hoc apparet, quod secundum istum modum debilitatis medicinarum solutiuarum, aliqua medicina solutiua dicitur adhuc debilis dupliciter. Vno modo dicitur debilis ratione quantitatis medicinae, & suae qualitatis seu substantiae, quia non euacuat multum de materia; nec etiam euacuat de se, nisi quod sustile est, sicut isto modo dicimus, quod turbith est medicina so-

MOND.

na solutiua debilis: & parum de phlegmate euacuat de se, & etiam subtile est. Secundo modo dicitur medicina debilis hoc modo, ratione loci à quo euacuat, quia scilicet non euacuat à longe, sicut siracost. casia: terenia bin. i. manna, & tamarindi, hæ enim medicinae nõ euacuant nisi humores, quibus obuiant in vijs communibus expulsionis, vnde si inueniat humores crassos, & multos in vijs communibus, ita eos euacuant sicut cholericos, vel alios subtiles humores, & ideo hæ medicinae non dicuntur debiles primo modo, sed dicuntur debiles secundo modo, quia non possunt euacuare multum à longe.

VT turbith, zingibere adiutum, pituita crassa, & succum crudum vacuat, alioqui p se non vacuaturum. Epithymum cum sero lactis, vel hydromelite, vel sale Indo, vel sale gemma, vel myrobalanis nigris, potentius purgat. Manna cum thymo, aut ammi, aut cardamomo, laudatam & absolutam facit purgationem. Hermodactylus cum cumino, aut pipere, item hermodactyli puluis cum succo scillæ, vel raphani in trochiscos coactus, materiam crassam, & lentam à iuncturis mire educit. Si autem tardius, & longo post tempore purget medicamentum, (vt agaricus, aloe, hermodactylus, turbith, & similia) misce purgationem tuto accelerantia, vt agarico oxymeli, sale genumeu: aloe, aromata: hermodactylo, scillam, raphanum: turbith, zingiber.

MOND.

Hic aduertendum, quod aliqua medicina admixta medicinae solutiue dicitur accelerare suam operationem per virtutem sigillatam & occultam, sicut quando cum agarico permiscetur secaniabin, aut species aromaticæ. Secundo modo dicitur accelerare operationem eius per suam virtutem communem, quam habet inducendo scilicet mordicationem in stomacho, & hoc modo sal gemma eis admixtum accelerat operationem, & sal commune, & sal nitrum, & sal indum ad huc etiam accelerant sui operationem per proprietatem. Aloe autem cum speciebus alefanginis, idest cum speciebus aromaticis, & hæc est causa quare Gal. & alij auctores in compositione hieræ non solum ponunt aloe, sed etiam ponunt species aromaticas, vt habeant accelerare eius operationem, cum illa operatio sit valde tarda, sicut est spica aflata, cuminum, & folium, & similia. etiã propter aliud ibi ponuntur species aromaticæ, vt confortent virtutem stomachi, & cordis & aliorum membrorum, quibus obuiare potest medicina solutiua sui malicia; & turbith cum zingibere proprie. Et ex hoc apparet, quod non est inconueniens, quod vna & eadem medicina admixta medicinae solutiue debili fortificet eam in operando, & tarde operando: nam ponebat etiam supra, quod zingiber admixtum turbith fortificat, & vigorat eius operationem, modo ponit, quod accelerat eius operationem.

Canon secundus.

Medicamenti malignitatem permutamus, his mistis, quæ proprietate quadam id præstant. Malignitas autem medicamenti in ea parte plurima est, quod corpus & senescere cogit, & vsu crebro lædit, partes ipsas principes virtutum nos gubernantium ceu fontes, & spiritus, caloremque natium, hæu motores, infirmat. Quapropter medicamenti soluendo purgantibus miscere cogimur, quæ cor, & alias partes principes quadam proprietate roborant: illa que purgantia sa-

Alubria reddat, adeo vt mistis vtrisque corpus sit sanum, & iuuenescere videatur. Qualia sunt cardiaca, stomachica, cerebrica, & quæ alias quoque partes principes, & viscera roborare cognoscuntur. Cor namque in omni vacuatione, in primis roborandum est, (quod ipsum cor, ceu vitæ basim, symptomata purgationi succedentia primum infestent:) secundo loco ventriculus, vt qui medicamentum primus sit suscepturus. Aliarum vero partium robori non admodum, nec primo studemus, nisi cum ab ipsis vacuandum est. At medicamentum facultate cardiacum, quadruplex eligendum est: vel roborans tantum, vt poma dulcia, & aromatica, xylaloe, doricum, & similia: vel alterans purgantem medicamenti temperiem, tam calidam, vt dum scammonio rosa, santala, & similia, miscetur: quam frigidam, vt dum tamar Indis miscetur macis, & similia: vel roborans, & simul purgationem adiuuans, vt succus rosarum, & violarum, & myrobalani emblicæ, & similia: vel purgantem violentiam, & immodicam vacuationem exoluens, ac remittens, vt succinum, spodium, & similia. Stomachicum vero etiam miscendum medicamenti dissoluendo purgantibus, vt stomachum, [& hepar] facultatis naturalis fontes, muniat & tueatur: cuiusmodi est, mastiche, spica nardi, & similia: vt etiam à medicamenti excitatâ intemperiem corrigat, calidam, frigidam, humidam, siccam. Quam in rem victus quoque ratio idonea iuuat, a nobis contra hæc institui consueti. Miscendum item cerebricum aliquod medicamentum: quæ ob repletiq; medicam (vt ait Galen.) hieris miscuerunt nucem moschatam, cerebrum, & nervos roborantem: quod idem præstat stoechas, gallia, castorium, & similia. Hepaticum similiter miscendum, & alijs partibus familiare medicamentum, qualia plurima inuenias in tabulis medicamentorum simplicium.

Canon tertius.

Meliorem medicamenti purgationem reddunt, quæ ipsius virtutem ad partem purgandam insita sibi proprietate deducunt.

Hic sunt duo notanda, primum est quod melioratio medicinae solutiue est triplex. vna est, quæ fit per medicinam aliam fortificantem, & accelerantem operationem medicinae, alia est quæ fit per medicinam aliam, quæ appropriat eam, quod non est aliud, quam appropriatio operationis ipsius ad membrum vel ad corpus, à quo euacuare intendimus, ita quod non ab alio modo prima melioratio medicinae solutiue acquiritur in r. e. præcedenti ab isto, in quo docebat Mesue addere in virtutem, & operationem medicinae solutiue, & accelerationem suæ operationis, sed secunda melioratio ipsius medicinae solutiue acquiritur per aliud capitulum sequens illud immediate, & de illa etiã non intendit Mes. hic, sed intendit de tertia melioratione, quæ est per medicinam aliam appropriantem ipsam ad determinatum membrum, siue sit caput, aut pectus, aut similia. ista autem est magna melioratio in medicinis; nam quando medicina aliqua euacuatua absolute à toto corpore est, quod quandoque medicus vult euacuare determinatum humorem, vt phlegma à determinato membro. modo medicina de se hoc non faceret, quare bonum est miscere, cum ea medicina, quæ ipsam ducat ad id determinatum membrum, & euacuet ab eo deter-

Liber secundu Gal. ad scriptu est, hanc enim nucem igitur tunc.

MOND.

MOND.

determinatum humorem, & ideo tunc per illam medicinam remouetur eius nocumentum, nam si volo euacuare phlegma præter naturam contentum in capite tantum, exhiberem medicinam euacuantem absolute à toto, tunc qua ratione euacuabitur id phlegma præter naturam contentum in capite, ita euacuabitur etiam aliud phlegma naturale contentum in hepate, aut in stomacho, aut in alio membro, & sic inducitur inde nocumentum. modo si miscuero illi medicinam respicientem caput, illam ibi perducens, remouebitur hoc nocumentum. Etiam ex hac permixtione acquiritur aliud maius iuuamentum: nam si volo medicina confortatiua materiam contentam in cerebro euacuare, & cum medicina solutiua, nisi apponatur medicina alia, quæ cerebrum respiciat, & illam ducat ad ipsum, tunc medicina solutiua vagatur, quia ita euacuabit alia membra sicut cerebrum, & sic contingit, quod non in sufficienti quantitate euacuabit à cerebro. Secundo est aduertendum, quod duplex est medicina, quæ alteri admixta facit ipsam penetrare ad membrum, quædam est, quæ hoc facit per sui virtutem, vel per sui qualitatem communem primam, secundam, vel tertiam, sicut isto modo acetum, vel vniuersaliter omnis medicina penetratiua. alia est medicina, quæ alteri adiutrix facit illam penetrare ad membrum per sui virtutem occultam, siue proprietatem, sicut isto modo crocus facit euenire medicinas hepaticas: modo Mes. intelligit hic non de primis medicinis, quæ faciunt alias penetrare per virtutem communem, sed de secundis intelligit, quæ faciunt alias penetrare per proprietatem, eo quod semper sermo ipsius Mes. de consolatione medicinarum est respiciens formam specificam.

COST. *In superioribus quum de medicamentorum purgantium differentiis ageret, inesse etiam trahendi ex peculiari regione proprietatem scripsit, quam rem particulatim est prosequutus. hic, alia etiam non purgantia affirmat eadem proprietate prædita, qua peculiarem corporis partem spectent. quod quidem, occultarum proprietatum derisores si forte derideant, occulta enim, & hæc proprietas est, habes quem illis obijcias Galenum, quem vnum ij sibi sapientiæ ducem faciunt. 1. de comp. med. per genera, & lib. de ther. ad Pis. & alibi. quod enim eupatorium iecori, asplenon, & unguentaria glans lieni, pulmo iulpis, thoraci, betonica, & saxiphragia renibus opitulentur, quod cantharides uesticam, lepus marinus pulmones offendat, non alia est ratio, quam ignota hæc proprietas.*

Natura. n. medicamenti actionē dirigit, & hanc, & illā ipsius virtutē distinguit & dirigit. Medicus autē nature ipsi, rebus inuicē, quam optime fieri potest, mistis suffragatur. Domini enim benedicti opere factū est, vt rerū sumptarū proprietates natura dirigat, aliter tamen atq; aliter: vt exēpli gratia, agaricus cum stæchade, aut acoro, capitis affectibus prodesse certo cognoscitur: hepatis autē, intybus, & cichorium agreste, spica nardi. thoracis, thymus, & hyssopus. Confidimus igitur naturam ad partes virtute medicamentorum varia egentes, hoc & illud transmissuram: cum sint hæc instrumenta ipsi auxiliantia, quæ natura sapiens distinguit & dirigit: quomodo exēpli gratia artificis norma, & perpēdiculū subseruiunt, illa ad angulos constituendū, hoc ad operis rectitudinē. Sic naturā confidimus his vel illis partibus, hac virtute rei sumptæ necessario egentibus, porrecturam, præstaturamque.

MOND. *A*duertendum quod medicus aliquid potest permiscere medicinæ solutiue ducens ipsam ad deter-

Eminatum membrum duobus modis. vno modo quando est secum fermentata, & redacta ad vnam formam, & tunc ea valde reducit ad illud membrum. nam cum acorus de se respiciat cerebrum, qua ratione ipse solus vadit ad cerebrum, ita eadem ratione medicinam secū fermentatam illuc ducet, vnde ista talis medicina determinatur tali membro per ipsum acorum, aut stæchadem. Secundo modo potest ei permisceri quando secū non est fermentata, nec redacta ad vnam formam. & hoc etiam ducit ipsam medicinam solutiua ad determinatum membrum. nam licet quando permiscetur hoc modo agaricus, & acorus, vtrunque feruet suam virtutem, qua ratione acorus stimulat virtutem corporis, vt per eam ad cerebrum perueniat, ita etiam stimulat agaricum, vt ibi conducatur, & natura ab eo irritatur, ab eo præcipue fit causa iuuamenti, & non nocimenti, cum duo de medicinis contrarijs ad inuicem permistis, qualiter vna ex illis vadit ad determinatum membrum, & alia ad aliud membrum, hoc autem magis infra apparebit.

Praestantiora igitur medicamenta purgantia efficiamus miscendo, quæ illorum virtutes ad partem vacuandam deducunt. Illa vero sunt (vt diximus) quorum virtus huic vel illi parti est familiaris. Hoc autem loco docere libet medicamentorum cum partibus cognationem, quæ aliorum medicamentorum virtutes ad partes ipsas perducit. Ad caput enim medicamenti purgantis facultatem deducunt, nux moschata, pæonia, stæchas, acorus, xylaloe, sal Indus, sal gēma, balsamum, xylobalsamum, carpopalsamū, anacardus, thus, ladanum, buthur scenden, myrrha, chamædrys, chamæpitys, scœnu anthos, scilla, spica nardi, castorium, gentiana, thymus, hyssopus, opus Cyrenaicus, strobili, piper, maiorana, sagapenum. Ad thoracem vero, & pulmones, iris, thymus, hyssopus, crocus, glycyrrhiza, eius succus, vix passæ, adianthum, scilla, ammi, cardamomum, succus brassicæ, ius galli antiqui, nasturtium, amygdalæ, strobili, auelana, pulmo vulpis, sciceli, opopanax, myrrha, sagapenu, raphanus, calamus aromaticus, asphodelus, volubilis maior, laurus, calamyntha, tabina, viola, aristolochia [vtraque,] tragacantha, gummi, thus, mel, saccharum, morum, fenum Græcum, marrubium, lilium, & similia. Ad hepar item, spica, asarum, anisum, foeniculus, & eius succus, intybus, cichoriū agreste, amygdalæ amara, folium, daucus, eupatorium, absinthium, cancamū, castutha, *grana quatuor, cinamomum, asparagi, decoctum cicerum, chamædrys, arnoglolla, volubilis, iris, laurus, schœnu anthos, chamamelum, fumaria, iterum lactis, petroselinii & feniculi succus, polium, scilla, & similia. Ad splenem, daucus, calamintha, spica nardi, tamarix, capparis, cyclaminus, cortex salicis, sal gemma, sal Indus, iris, acorus, prafium, rubea tinctoria, absinthium, eupatorium, anisum, feniculus, asparagus, castuta, asplenon, scilla, asarum, volubilis, scordiū, agnus, chamæpitys, amygdalæ amara, aristolochia, & similia. Ad iuncturas denique medicamenti purgantis vim deducit, zingiber, ruta agrestis, opus Cyrenaicus, opopanax, thapsia, cardamomum, aqua porri: succus brassicæ, acorus: triplex piper: scordium: chamædrys: chamæpiti-

* Semē enim
melle, cucur-
bita, melo-
nia, estragali.

maipitys, thymus, amomum, polium, & similia. Quæ ad alias quoque partes deducunt, virtutem medicamento ex tabulis medicamento- rum simplicium collige, nobis præstantiora, & præcipua scripsisse sufficit.

Medicamentorum purgantium correctio, per ipsorum temperaturæ contraria.

Medicamenti purgantis temperiem immodice calidam, vel frigidam, vel humidam, vel siccam, [vel harum coniugatione aliqua noxiam] contrario aliquo valentiore, imbecilliore, æquali, pro scopis, & indicationibus varijs permutamus. Hac autem de re fusius scribere non statui, quæ plenius apud Halysenem, & Alchindum legere potes.

Medicamentorum purgantium correctio, per ipsorum effectus contraria.

Medicamenta valenter purgantia, opus excitant violentum, & effecta sæpe malefica, & noxia symptomata, naturamque prostermentia, qualia sunt conturbatio, animi deliquium, morsus stomachi, flatuum generatio, inflatio, punctio, incisio, ulceratio venarum in orificijs, apertio, attractio immodica, viscerum lubricitas, congelatio, siccatio, coagulatio, inuisicatio, seu adhesus, obstructio, arctatio, & similia. Quibus per ipsis effectis contraria est occurrendum: qualia plerumque sunt odore, aut sapore, aut tota substantia iucunda; ob id medicamentum melius, & salubrius reddentia. Odor enim iucundus; medicamentum reddit melius, quod agitationem, & nauseam sedat; cor & cerebrum roborat, animi gaudio exhilarat: fetens vero atque grauis, contraria molitur. Odoratum vero purganti medicamento opponatur, calidum aut frigidum, quantum ipsius medicamento intemperies postulat [& ægri, morbi, aeris.] Medicamenti quoque actionem temperat sapor iucundi, & medicamento effectio contrarij, acerbis, austeris, acidis, dulcis, vinctuosus, salus, amarus, acer: prudente medico coniectore, qua horum differentia sit opus ad frangendos medicamento purgantis excessus varios. Res enim acres, vt aromata, flatus à medicamento excitatos, tenuant, & dissipant: ob id ipsi hæc miscuntur, vt daucus, feniculus, piper longum. Fœniculus, anisum, polypodium, & similia, scammonio mista, materiam crassam, lentam incidendo, apparant scammonio expellendam, id quod ipsum forsitan per se non effecerit. Scilla hieris magnis ratione eadem addita est, vt materias euulsu contumaces vacuent. Piper quoque hieris & thapsia, & acris alia cataportijs fetidis, vim quãdam trahendi à partibus remotis impertiuntur. Eadem acris medicamento purgationem imbecillam, aut tardam celerant, & efficaciorē reddunt: ob id ipsi turbith miscetur zingiber: raphanus, hermodactylis: enico, cardamomum:

A quod necessario humorum congelationem tollit, & obstructions aperit, medicamentoque penetrandi virtutem impertit, cum eam per se non haberet: quo sine scordium, & diuretica acris magnis medicamentis miscuntur. Medicamenta item amara, medicamentum acrimonia purgatorium non modo substantia sua quadantenus frangunt, ac reprimunt, sed etiam purgationem adiuuant: ob id recte quidam scammonio aloen miscuerunt. Amara præterea stomachum firman, & flatus dissipant, medicamentum [corpusque sumentis] à putredine imminente & præsentē vendicant. Salsa item medicamenta purgantem vim debilem, ac tardam celerant, & perficiunt: ob id salem gemmam, & alias salis species, recte agarico miscuerunt, & epithymo, & alijs purgantibus permixtis. His enim vigorem, & facilem actionem crassas, & lentas materias incidendi, & tenuandi, & tergendī facultatem impertiuntur, siccitatem intendunt, ob id sitim excitant, eaque putrere, & putrefacere prohibet, & fieri coeptam putredinem emendant, humores partibus meris, & imbutos exiccant, obstructions liberant, flatus dissipant, quosdam tamen conturbant, alijs contra turbationem sedant. Vinctuosa vero medicamentum lubricando purgatorium, magis lubricum faciunt, & quod adherere est proclive, simul lubricant, & tardius purgans cito deturbant, acrimoniam, morsumque pungentium frangunt, asperitatem leniunt. Quibusdam tamen nauseabunda sunt, & stomachum infirmant. Dulcia medicamentum purgans etiam prius abominabile, efficiunt gratius, magisque tum lauant, tum tergens, tum expurgans: turbationem sedant, acrimoniam & morsum serrantem frangunt: purgationem tardam celerant, & ne medicamentum adhæreat, lubricando prohibent, corpus roborant. Ob hæc sunt velut fundamentum, & materia compositionum. Quibusdam tamen inflammationem pariunt, alijs flatus. Insuper purgans medicamentum lubricant, cuiusque inflammationem extinguunt, acrimoniā obtundunt, morsum serrantem auferunt. Acida medicamento purgantis calorem, & ab eo cordis, ventriculi, & corporis reliqui inflammationem extinguunt, morsum, & acrimoniam obtundunt, nauseam, & conturbationem sedant, vini penetrandi, & incidendi, & tenuandi augent.

D Styptica omne medicamentum purgans, præcipue quod acrimonia soluit, & immodice trahit, & venas proprietate innata sic aperit, vt sanguis effluat, & viscera excoriat, vel ea immodice lenit; & lubricat, melius reddunt tribus de causis: prima quia medicamento sic purganti repugnant substantia sua, non modo crassa, sed frigida, qua illius acrimoniam, & inflammationem frangunt. Ob id recte maiores scammonium in malo cydonio coxerunt, & eidem ipsum etiam commiscuerunt. Secunda, missis quoque stypticis, facta ventriculi compressio, citius & facilius, purgatorium illud vehemens à corpore propellit: quocirca recte etiam scammonio myrobolanos miscuerunt.

Vide lib. 7. simpl. c. 2. aurum maius. Amara ca. c. 1. macha. Gal. vi. Ab. retorum. scri. ph. n. si. mul. ad. strin. g. 2. ut. alie. abstinentum.

Mel. saccharum. & dulcia alia, cur. co. p. stru. mi. scuntur.

Galien. lib. 7. simpl. c. 1. 4.

Mesua.

C

Aduer-

MOND.

Aduertendum sicut apparebit infra cap. de scam-
monea, quod ipsa scammonia consolatur multis mo-
dis. Vno modo per solam affationem, non cum realia
admixa, sed ponitur inter tegulas ad ignem. Secundo
modo consolatur, quia accipitur pasta ex farina frumenti,
vel hordei, & ex ea fiunt duae crustae, postea scammonia
clauditur inter illas duas crustas, & ponitur in furno in-
ter tegulas, & tamdiu dimittitur, quousque pasta sit de-
cocta, & tunc scammonia fit consolata. Tertio potest
consolari per cytonia, & hoc est dupliciter, vno modo,
quia accipitur scammonia, & bene postea cooperitur, &
ponitur inter cytonia, ita qd cytonia ponantur ad ignem,
sive in furno, & scammonia circumdetur ab illis cyto-
nijs, unde quousque cytonia sint bene assata, tunc scam-
monia est consolata. alio modo accipitur cytonium, &
diuiditur per medium, & in vtraque parte fit concavitas
extrahendo medullam cum seminibus, quae sunt in vtra-
que parte cytonij, postea impletur vtraque concavitas ex
scammonia, & bene postea cooperitur, & vnitur vna
pars cytonij cum alia valde, postea ponitur illud pomum
in furno, vel inter tegulas, vel sub cineribus, vbi ster, quo-
usque pomum sit bene decoctum, ultimo habetur scam-
monia consolata, & haec est optima ipsius consolatio:
nam inde scammonia acquirit stypticitatem, remittitur
etiam sua acuitas, quia non soluit ita fortiter. Vnde ali-
qua eius virtus praecipue acuta remanet in cytonio, unde
est cytonium ita solutivum sicut scammonia, quae cum
myrobalanis commiscetur: nam ipsa scammonia ex
multa mora quam posset facere in stomacho, posset sto-
machum mordicare sui acumine, quod cum myroba-
lani cum ea admiscetur comprimunt sui stypticitate
intestina, & stomachum, & quod in eis est. unde ci-
tro fit eius operatio, & non multum moratur in stoma-
cho, sicut superius diximus.

Styptica denique cor, & ventriculū reliqua-
que partes nutritorias, ne à vehementibus il-
lis ledantur, muniunt, roborant, nauseamque, ac
ventriculi subuersionem sedant. Non solis au-
tem purgantibus valenter, sed omnibus quoque
alijs mista styptica, ipsorum actionem reddunt
salubriorem. Dulcia vero omnibus commode
miscuntur, praeterquam falsis. Vnctuosae com-
mode miscuntur acerbis, amaris, mordentibus,
pungentibus, vlcérantibus, agre lubricantibus:
dulcibus autem & insipidis, incommode: acidis
autem mista, ventriculum ad vomitum prom-
ptius euertunt. Acida salubriter miscuntur acri-
bus, vrentibus, mordentibus, dulcibus, & alijs in-
cendi aptis: inutiliter amaris, falsis, stypticis, vl-
cerantibus, serrantibus. Insipida vtiliter miscen-
tur acerbis, amaris, falsis, serrantibus, mordenti-
bus, vlcérantibus, inflammantibus: stypticis in-
utiliter. Salia inutiliter miscuntur acerbis, ama-
ris, dulcibus vnctuosis: praeterquam quibus actio
imbecilla, aut tarda, vigore ob id indigent. Om-
nia enim tarde, ac imbecilliter purgantia, ab acris,
& falso vigorem accipiunt. Amara & acris qua-
dantenus vtiliter miscuntur: falsis vero, vlceran-
tibus, serrantibus, siccantibus, inutiliter. Postre-
mo glutinosa omnia, sua substantia medicame-
torum malignitatem frangunt, & exulcerare vi-
scera, venarumque ora aperire, interpositu suo
prohibent. Quapropter tragacanthum, aut ma-
stiche, aut bdellium, recte miscuntur aloe, colo-
cynthidi, cucumeri agresti, & similibus. Hanc
in rem quoque ladanum esse mirum praedicant
nonnulli, praesertim si paucio oleo rosato solu-
tum, colocynthidi misceatur. Alia aliorum sunt

E remedia à nobis particulatim dicenda in singu-
lis simplicibus purgatorijs.

*De proportionem medicamentorum inuicem
miscendorum.*

Praedicta autem medicamenta propor-
tione, quantitateq; idonea sunt per-
miscenda, vt ex his licet diuersa po-
tentibus, vna tamen facultas conlur-
gat. Qua igitur mensura vnū alteri miscendū sit,
vt salubre fiat medicamentū, indicatione ab ip-
sorum proprietate tantum sumpta, hic breuiter
docere statui, non etiam à quantitate, & qualita-
te: id enim liber Halyseus, & Alchindi abunde
docet. Quod aut breuiter persequi statuimus, est
huiusmodi. Omne medicamentū purgans, aut
violentum est, vt scammonium, euphorbium,
granum gnidium, & alia multū acris: aut imbecil-
lum, vt cassia fistula, manna, viola, & alia si-
militer dulcia, & salubria: aut mediocri, vt sub-
acris subamara, & alia violentorum, & imbecil-
lorū, media, quorum magna est latitudo, ac per
magis & minus in bonitate, & malignitate dif-
ferētia. Adhuc omne alexiterium (bezhah Arabes vocant) quod medicamentū purgans emen-
dat, aut valenter, aut imbecilliter, aut mediocri-
ter iuuat: id est, medicamenti purgantis noxam
opposito suo frangit, vel intemperiem corrigit,
vel virtutem [cordis] regit. Valenter autem iu-
uant, quae praeterquam quod haec tria praestant,
etiam nos nutriunt, vt dulcia. Parum iuuāt, quae
vno modo, vel duobus iuuant, tamen non nu-
triant corpus, sed ipsum alterādo permutant, vt
amara, falsa, styptica, & similia. Mediocriter iu-
uant quae pluribus modis commodant, & qua-
dantenus nutrire possunt, vt vnctuosae, insipidae,
ex austero dulcia, vt dactyli, cydonia: aut dulca-
cria, vt mel: aut acidodulcia, vt mela: aut dul-
cia, & simul insipida, vt poma. Si est igitur me-
dicamentum violentum, alteri plurimū iuuanti
miscendum: amboque proprietatibus inter se
ad missionem concordant, & consentiunt. De
vtriusque quantitate sic statues, vt quod pluri-
mum iuuare confidis, largius misceas, ceu à quo
commodum expectas: violentum autem par-
cius, vt à quo propter actionem vehementiam,
noxa corpori aliqua impendit. Id quod Demo-
critus his verbis volebat. Medicamentum ex
violento imbecillum efficias oportet. Quia me-
dicamentum alteri proprietatibus concordanti
mistū, quantitate idonea est salubrius: non cor-
rectū autē, malignius. Quod si medicamentum
violentum alteri parum iuuanti miscendum est,
vtrunque est minuendum: illud quidem, ob im-
pendentem noxam: hoc, quia tantum illius tē-
peraturam, alterat, vel [actionem] immutat. Si
autem medicamentum imbecillum alteri valde
iuuanti miscendum est, illud vt pote ob debilita-
tem innoxium, est augendum, vt ei quantitas vi-
gorem & robur adiciat (quod etiam voluit De-
mocritus, medicamentum ex imbecillo valen-
tius faciendum imperans:) augendum quoque
quod magnopere iuuans est, ob dictam prius
causam.

*Medicame-
ntū est noxiū
substantia
sua malici-
ca, qualita-
tis primū
vel alijs cor-
poris partibus
ob id trisaria
corrigitur.*

*Granata,
vel fructus
alijs acris
et dul-
cium magis.*

causam. Si denique medicamentum imbecillum alteri parum iuvanti miscendum est: illud augendum, hoc minuendum, propter dictas prius causas. Hæc de miscendorum quantitate tibi cognoscenda sunt: quāquam sunt, qui alia quoque addant, scopis alijs intenti.

Quibus modis ars medicamenta corrigit: & coctionis differentia.

*Artifex me
dicu huius mo
di nunciat me
dicamentum
in quādam
corrigis.*

Medicamenti purgantis malitiam ars reprimat, & facultates novas imperit, quatuor modis coctione, lotione, infusione, tritura. Coctio, una est elixatio, altera assatio. Elixatio medicamenti humorem excrementosum coquit, resoluit, flatus ab eodem crassos, mordaces, ad nauseam ventriculum evertentes, dissipat: eius denique acrimoniam, motus in corpore molestos, vim valide ferrantem, excoriantemque frangit & prohibet. Propterea scammonium in pomo, vel cydonio coctum, vel in vase vitreo cum succo rosarum, & oleo amygdalarum dulcium, est præstantius, ut mox in simplicibus dicemus. Attractio quoque medicamenti vehementior, & malignior elixatione obtunditur, ut cum medicamentum maleficum intra cavitatem alterius benigni coquimus, ut illius virtus in hoc fracta maneat: qualiter exempli gratia, si radicem raphani radicibus ellebori transfixam, sub cineribus coquimus, & eam damus edendam. Habet enim virtutem ellebori purgatricem, sed multum repressam. Sapam quoque, aut syrupum rosarum, quibus incoctum sit scammonium, propinamus. Id quod Philosophi appellant separationem rei secundum speciem, a re, quæ est secundum materiam, [hoc est formæ, & virtutis specificæ, à materia transumptionem.]

COST. *Vi unius medicamenti vis in alteram transfertur, dicitur separatio rei secundum speciem à re, quæ est secundum materiam, & ut in sequenti capite de infusione, separatio proprietatis à proprietate. Meminit huius rei etiam lib. simpl. quum de rha Barbaro agit.*

Coquendo parum.

Coquendo multum.

Præterea medicamentorum multorum malignitas reprimatur ipsorum coctione in herbarum, vel seminum, vel aliorum succis & aquis, sua facultate illorum violentiam permutantibus. Cæterum coctionem non sustinent omnia æqualem, sed quædam debilem, alia valentem. Quorum enim virtus facile resoluitur, quia vel imbecilla est, vel in superficie est posita, vel in subiecto raro consistit, omnia eiusmodi parum diu, nec valenter coquenda sunt, quod virtus eorum à coctione immodica resoluit. Talia sunt, semina quatuor [frigida maiora], adianthum album, epithymum, viola, & flores [propè] reliqui. Contrario his modo affecta medicamenta diu coquenda sunt. Omnia enim crassæ essentia cocta, sunt clementiora: omne item medicamentum, arte, & legitime coctum, parte plurima est benignius. Sic omnia acra decocta sunt meliora (horum enim violentiam, si qua

A inest, coctio frangit) nisi si qua horum virtutem habent aut imbecillam, aut superficiariam. Que denique inter hæc duo extrema sunt media medicamentum quoque decoctionem sustinent. Purgantia autem humiditate multa, aut lubricando, vel nihil, vel minimum coctio iuvat. Præter hæc, coctio facultates medicamentorum diversas omnium optime permiscet, ut ex his omnibus una resultet, velut concreta, faciens actionem: quarum si qua erit imbecillior, minus valenter coquenda est: vegetæ vero, magis. Calorem enim coquentem temperabis proportionem, & naturam substantiæ, tum facultatis coquendorum medicamentorum.

Medicinæ diversæ non faciunt in virtute insitam **MOND.** operationem, & compositam virtutem, nisi quando ipsæ adinvicem permiscantur, & præcipue vera mixtione secundum quod in eis est possibilis. nam melior modus mixtionis ipsarum est ille, qui fit per decoctionem ipsarum, & hoc habet verum in mixtione ipsarum in naturali, & artificiali hoc modo. nam scimus quod turbith euacuat phlegma, agarius cholera, epithymum melancholiam. modo quid est si volo omnes istas tres intentiones perficere, melius perficiuntur, quando istæ tres medicinæ simul permiscantur, & maxime per decoctionem ipsarum adinvicem, bene tunc reducuntur ad quandam formam, in qua reservabitur virtus composita, unde postea euacuabuntur melius omnes isti tres humores. Et hæc est causa, quare ab auctoribus sunt illæ confectioes, & syrupi solutivi, & similia, & decoctio naturalis, quæ fit in talibus medicinis acquirunt eis bonum modum permixtionis, ut ex eis resultet virtus composita, sicut quando illæ medicinæ per longum tempus adinvicem compositæ agunt in se inuicem per earum qualitates ita, quod per talem actionem refranguntur in quadam forma media, in qua sunt virtutes, seu operationes, sicut extremi colores sunt in medio colore, ut Auerr. ponit, hoc fit quando bene præparatæ sunt apud apothecarium, quia bene trituratæ, bene ablutæ, & bene exiccata, & sic de alijs, exemplum huius ponit: nam videmus, quia clystere nuper constructum ex aliquibus medicinis si stet per duos, vel tres dies in intestinis nobilissimam facit operationem, quod non est nisi quia tales medicinæ melius ad inuicem in posterum permiscantur, unde videmus quod medici diversas virtutes attribuunt medicinis per diversas ætates ipsarum, sicut apparet in theiaca, quæ quidem dum est nova valde frigida & oppilativa, antiqua vero est valde calida.

Flanimeus enim ac vehemens, calor, medicamenti facultatem resoluit. Assatio autem *Assationis facultas.* in frixorio, vel patella facta coctio, medicamenti virtutem nunc auget, ut assata scilla purgantior euadit: nunc minuit, ut psyllium per assationem humiditate lubrica spoliatum, minus purgat. Alia quoque multa fiunt assando meliora. Est quando medicamenti facultatem unam assatio reprimat, & alteram vegetiorem reddit: ut myrobolanum, rhabarbarum, assando virtutem purgatoriam remittunt, adstrictoriam intendunt: sunt enim ambo duplici hac facultate prædita. Sic balanus myrepica, cum sit vomitoria simul, & deiectoria, per assationem excoquitur humiditas eius excrementosa & nitrosa, ad nauseam ventriculi cogens: remanet autem virtus deiectoria.

Et quandoque per assationem una duarum, &c.) *Libro 8. simpl. Mesuat in simplicibus.* In superpurgatione etiam rha Barbarum myrobolanum, & alia plura rosta commendabit. At contra

C 2 veri-

verisimile est, ex r̄stione, addita ijs rebus acrimonia, eadem magis aerea enasura, & violentius etiam irritatura ad excretionem. Caterum ad h̄c paucis. r̄stione & calidiora, & acriora reddi omnia negare nullus potest. Atqui ad h̄c, quae ita v̄runtur, licet accidētaria caliditas maior accedat, naturalis tamen quae tenuioribus partibus insidebat, dissipatis his ipsis à calore, ipsa quoque v̄nā cum connato humore dissipatur atque abit, v̄nā vero etiam abit, quae insita illis erat acrimonia. In combuſtis ergo sola aduentitia acrimonia, ac caliditas superest. h̄c vero non multo postea negotio etiam retunditur, facta videlicet in frigidis rebus maceratione. h̄c autem ablata medicamentum, & minus deiectorium, magis autem exsiccatoriu remanet, ac propterea coerendo alui fluxui maxime opportunum. Non temere ergo h̄c scribit Mes. verum ipsi etiam experimentum subscribit. observant enim patres nostri, observavimus etiam nos frequentissime huiusmodi artificio euentum nullo discrimine sequi expectatum.

De lotione.

Otio medicamēta multis modis meliora reddit, nunc acrimoniam eorum superficialiam auferēdo, (vt ex aqua) aut mucagine tragacanthi lotū semen vitice, guttur, & partes alias, quas permeat, adurere desinit: sal quoque naphthicus (ideſt, Sodomites) aqua cucurbitae, aut simili lotus, fit clementior: (nunc facultatem eorum maligniorem auferendo, salubriorem verò relinquendo,) vt lapis cyanus, & armenus moleſte vomitoria, & deiectoria, per lotionem multam vomitoria eſſe deſinunt, tantum clementer ſiūt deiectoria: & cancamum lotū clementius purgat, tamen obſtructiones vt illotum liberat: & aloē lota potentius roborat partes nutritorias, minus aluum ſubducit: non lota contra.

MOND. **N**Am quando iſti lapides lauantur per ablutionem, remouetur ab eis acuitas, per quam habent moleſtare ſtomachum, & inducere nauſeam, & vomitū, imò etiam quaſi omnes habent lauari vt confortent, vnde videmus, quòd iſti ocularij in paſſionibus oculorum admiſtrantes tutiam, aut lapidem hæmatitem abluunt, vt ab eis remoueatut acuitas, & magis confortent oculos, & inde faciunt collyria oculorum, imò etiam ſi iſti lapides haberēt acuitatem in profundo, primo adurunt eos, vt per ignitionem illa acuitas ex profundo veniat ad ſuperficiem, poſtea abluunt vt per ablutionem illa ſuperficialis acuitas ab eis lauetur & remoueatut, vnde iſti ocularij nouies docent eos ignire, & nouies docent eos lauare. hoc etiam fit in alijs rebus exterius approximatis, vt in calce: nam quandoque abluunt, vt ab ea remoueatut acuitas, & remaneat in ea virtus ſtyptica, per quā poteſt eſſe cicatrizatiua, & indurare carnem, vt fiat loco cutis.

Mefuer in
ſimpl. cap.
de aloē.

NVnc facultatem eorum valentiorē efficiendo, vt aloē ex aqua aromatum lota, potentius roborat: ex decocto autem valenter purgantium, vt agarici, turbiti, & ſimilium, ſi lauetur purgantior euadit: lota denique ex aqua bdelij, aut tragacanthi, ora venarum ſic aperire, vt ſanguis inde effluat, deſinit.

MOND. **I**Pla iuuamenta ſunt poſſibilia reduci ad diuiſionem bimembrem hoc modo: nam ablutio aut fit in medicina, vt earum virtus remittatur vel deperdarut, aut ſe-

cundo fit, vt per ablutionem acquirat virtutem. ſi primo modo, & hoc dupliciter, aut quia abſolute ſecundum ablutionem remoueatut virtus eius, aut in quantū medicina habet duas virtutes, quarum ab ea remouetur vna & proprie malignior, & alia remanet. ſi primo modo, & hoc dupliciter, quia aut per ablutionem remouetur aliquod magis intrinſecum à medicina, & ſic eſt primum iuuamentum eius. ſi ſecundo modo, ſic eſt tertium, ſi autem medicina abluuntur, vt ſcilicet, quia habet duas virtutes, & ab ea volo alteram remouere tantum, & proprie maligniorem, ſic eſt ſecundum iuuamentum, ſi autem per ablutionem medicina ipſa acquirit aliquam virtutem, ſic eſt quartum, & vltimum iuuamentum eius.

NVnc partes impuras auferendo. Quibus autem medicamenti virtus in ſuperficie eſt (vt intybo, cichorio agreſti, roſis, & ſimilibus) illa lotionem diſſipatur: [ob id lauanda non ſunt,] cætera magis, & minus lauentur, quatenus ſcilicet eorum virtus ferre poteſt.

De infuſione.

Infuſio quoq; medicamenta efficit meliora, facultatem eorum nunc maligniorem auferendo.

Aduertendum quòd infuſio, & ablutio, ſiue lauatio conueniunt & differunt, conueniunt, quia vtraq; habet fieri in re fluida liquida, ſed differunt quia lauatio habet fieri ſine profundatione virtutis in re, quae lauatut, ita quòd in re, in qua lauatut nō remanet virtus profunda rei, quae lauatut, ſicut conuenit de aloē quando lauatut, & de endiuiā, quia ſi lauatut ſolum, eius virtus ſuperficialis calida ab ea remouetur, & non profunda, ſed in infuſione virtus rei, quae infunditur, & profunda remanet in re, in qua infunditur, & infuſio ipſa penetrat vſque ad profundum in re, quae infunditur, ſicut ſtatim apparebit.

Sic mezercon, granum gnidium, & eſula aceto macerata, acrimoniam ſuperficiariam ſerrantem amittunt.

Meo periculo affirmari ſubefſe hic mēdum: quis enim acrimoniam Mezercon, & Scebran infuſione ex aceto caſtigari credat? inēdi ego proſeſſo ſemper exiſtimari. Sed & turbiti, ſi v̄triculum perturbat, cur lacte maceratum, & aſcito ſere ex lacte flatu, magis non turbet? Arbitror ergo caſtigandam literam, & quod de lacte ſcribitur, mezercon & scebran: ipſi autem turbiti quod de aceto, eſſe tribuendum. leniri equidem illorum acrimonia lac verisimile eſt, huius vero vim perturbatricem, aceto eius intimas partes ſubente, & quod flatuum atq; adeo perturbationis materiam præbet, diſſipante ſui acrimonia, ſedari. ne id præteream accelerari aceto turbiti ipſius actionem, ſponte ſua pigri admodum & tardi. Confirmat coniecturam hanc noſtram ipſemet Meſ. lib. ſimpl. scebran & mezercon noxam caſtigans lacte: non autem aceto niſi in quocydonia mala ſint incoſta. & turbiti noxam palmulis aceto maceratis emendans, lactis ne verbum quidem faciens. Sed hæc doſti indicant.

ET turbiti lacti recens mulſo infuſum, & ſiccatum, ventrem turbare deſinit: nunc bonam augendo (ſic turbiti, ſucco cucumeris agreſtis maceratum materiam craſſam à partibus

MOND.
Conuenien-
tia, & diffe-
rentia inter
infuſionē, &
lauationem
medic.

COST.

bus remotis valentius educit: & hermodactylus aceto scillato, aut scillæ succo, aut raphani infusus à iuncturis potenter trahit: & agaticus oxymelite maceratus fit purgator: nunc in liquorem, cui infunduntur trāsferendo, (vt liquor, cui infusa sit aloë, aloës virtutē adipiscitur, & in alijs similiter: quod multis de causis facimus: interdum vt medicamento virtus ad partes remotas promptius penetret, vt cum decoctū aromatū, cui infusa sit aloë propinatur: interdum, vt virtus illa mitior fiat, vt dum scammonium panno ligatum incoquitur syrupo, vel sapa, vel alio succo: interdum vt facultas vna separetur ab altera, vt rhabbarum, & myrobalani infusa, virtutē deiectionis liquori transmittunt, adstrictoriam retinent:) nunc nouam, vt lubricam impartiendo: sic medulla colocynthidos mucillagine tragacanthi imbuta, ventriculi villis adhærere definit, cito permeat, nec sedi, nec vesicæ nocet: sic scammonium oleo violato infusum, & similia. Nectamen medicamentorum omnium virtus sola in eum liquorem, cui infunduntur, transit: sed quorundam, vt casia fistulæ, tamar Indorum, & similibus aliqua quoque substantia.

De tritura.

Tritura medicamentis admodum confert, multa quidem crassis, vt scāmōnio crasso: pauca vero tenuibus, & texturæ debilis, & virtute cito exhalabili præditis, vt scammonio Antiocheno: mediocri denique amborum medijs, quantoque medicamento essentia crassior, tanto largiore tritura eget: quanto tenuior, tanto parcior. Confert autem medicamentis tritura, vt in vnum melius misceantur.

MOND. **E**st sciendum, q̄ ista triplex necessitas, & utilitas triturationis medicinarum non solum applicari potest medicinis solutiujs, sed etiam potest applicari cuiunque alteri medicina, siue sit alteratiua, siue digestiua, alteratiua, aut ex primis qualitatibus, aut secundis, aut tertijs. Omnis n. trituratur propter istas tres causas, tamen magis hoc debet applicari medicinis solutiujs, eo q̄ de eis est hic sermo. Sufficientia autem istarum causarum habetur hoc modo: nam triturationis in medicina, aut sit, cum ipsa est cōponibilis cum alia, aut non, si primo modo, sic est prima necessitas triturationis. Si autē hæc triturationis fiat propter utilitatem medicinae in se, & non vt ipsa est cōponibilis cū alia, hoc est dupliciter, aut enim sit vt acquirat utilitatem, quā non habet, & sic est secundus modus triturationis, aut vt perdat malitiam quam habet, & sic est tertius modus. Secundo est aduertendum, dicentem, quod necessitas triturationis est sic vt miscibilia melius in vnam formā transmutentur. causa huius est duplex: nam miscibilia non bene reducuntur in vnam formam, nisi per alterationem, & commixtionem cuiuscunque, si ergo vnūquodque eorū seruet suam naturam, nunquam in vnum poterunt conueniri, & ideo oportet quod alterentur, & transmutentur adinuicem, ita quod transumpta à sua natura acquirant de nouo aliam naturam positiuam, hoc autem fieri habet per reductionem ipsarum ad vniuersiūque ipsarum triturationem: sic enim magis alteratur à sua natura, & in aliquam vnam naturam conuertuntur, & ideo Auic. in 5. can. cap. de compositione theriacæ, laudat dissolutionē, siue diuisionem medicinarū ad minima eā componentium. secunda causa potest esse, nam per tritura-

tionē, & diuisionē ipsarum minimū ipsius attingit minimum alterius. quare tunc facilius à sua natura permutantur, & acquirunt vnam formam: nam in rebus naturalibus quanto agens magis attingit passum ad minimum, ipsum etiam magis attingit, & in ipso fortius agit & facilius alterat passum.

Quæ res theriacæ, & alijs compositionibus est multum utilis, & necessaria: (vt aliquam facultatem nouā adipiscantur,) sic Galenus cuminum leuissime terendo effecit vreticum, quod prius erat deiectionis. Nam purgatoria acia interdū tenuissime puluerata propius per ora vasorum penetrant in partes vrinarias, & alias remotiores, per easque vacuant.

Galen. in quarto de regimine sanitatis, describens compositionem diacalamenti dicit, quod si medicinæ componentes ipsum triturentur, ipsum valet ad digerendum humores crudos, qui sunt in stomacho, & in intestinis, & in meseraicis, & si tales medicinae ultimo triturentur, tunc earum virtus valde penetrat ad longinqua, vnde fiunt postea vrinæ prouocatiue euacuantes humores, qui sunt in gibbo hepatis, & vijs renum, & poris vrinarijs: hoc etiam contingit de rhabbaro: nā ipsum crasse trituratum soluit ventrē, sed subtiliter puluerizatum prouocat vrinam, & ideo hoc est bonum documentum medicum. nam quādo ipse vult per aliquod medicamen solutiuum euacuare humores, qui sunt in gibbo hepatis, aut in renibus per vias vrinarias, debet id medicamen solutiuum ultimo tritare, & cribellare per sindonem, & cum liquore aliquo ipsum propinare, & ideo, quando velles humores existentes in meseraicis euacuare, aut in gibbo hepatis, & intestina essent debilia, aut parata ad dysenteriam, ita quod non posses eas euacuare per intestina, erit licitum facere medicinam solutiuam ultime trituratam, vt scilicet possit illam materiam per vrinarias vias euacuare, si autem istæ viæ renum, & vrinæ sint debiles, dabo solutiuum id in crassa substantia, & frustulis, & euacuabo eos per ventrem, & præcipue si non sunt intestina debilia, & apta ad egrotandum. hoc etiam potest intelligi de omnibus alijs euacuationibus.

VT denique vis quædam malefica obtundatur. Colocynthidis enim medulla quātum tenuissime fieri potest puluerata, innocenter purgat. Quod si portiones quædam crassiores sensuq; perceptæ sumantur, villis ventriculi, & spiribus intestinorum adhærent, humoreque inibi reposito imbutæ tument, & partes dictas tumefaciunt, ac vlcérant, vt inquit filius Serapionis.

Inquit filius Serap. Oportet vt colocynthidis, & c. Eā-
dem opinionem filio Serapionis ascribit lib. simpl.
D quum agit de colocynthide. Contrarium tamen in Serapione legere est, & quum de soluentibus agit medicamentis, & quum colocynthidis historiam scribit, neque enim exaltæ vult teri, veritus ne adhæreat intestinis: & ea exulceret. Quare & Mesuen Manardus accusat qui temere Serapionem sibi assentire scripserit. Ceterum quum Mes. & hic & lib. simpl. nō Serapionem, sed Serapionis filium authorē huius opinionis asserat; perperam Manar. Mesuen damnat. Quod vero ad propositam questionem facit. vt Serapionis ratio friuola nobis videtur; ita Mesuen verò maxime cōsentanea scribere arbitramur. Veretur Serap. ne colocynthidis in tenuissimum pollinem redacta intestinis adhæreat. atqui etiam crassiuscula adhærebit, & longe quidem maiori discrimine. vbi etenim tenuius est, quod ventriculi, aut intestinorum
Mesua. C 3

In diaphorico lib. 4. de sanis. Indica.

MOND.

COST.

finorum corpori impactum est, irritare tantum potest: E
leni autem humore accedente retunditur acrimonia om-
nis, & noxa omnis reprimitur. at si crassius id fuerit,
quod est impactum; quod solet chirurgus siccam spongiā
in vlcere os immitte euenire, idem & in vetricu-
lo, aut intestinis discrimen est, ne eueniat. intumescit, sci-
licet, paucis etiam humore imbutum, & partes, quibus
inharet, distendit primum, ac mox sui acrimonia, quæ
non tam facile reprimitur, etiam exulcerat. Rectius er-
go mea quidem sententia Mesues, & cū Mesue Paulus,
& Auic. Atqui obijciat rursus quispiam colocynthi-
dem rara, laxa, & tenui constare substantia: quæ autem
talia sunt, Mesuen hic iubere, vt leniter terantur. Verū
esto, vt rara sit, & laxa substantia, viscida tamen est,
ac minime friabilis, quod norunt pharmacopæi, quos in
ea terenda laborare diutius oportet. quæ autem huius-
modi sunt, crassa Mes. vocat, non tenuia.

Flat autem tritura omnis clemēter, & pro te-
rendorum substantiæ ratione. Quæ enim est
immodica, virtutē dissoluit. Rhabarbarum vero
contra quam dictū nuper scāmonium habet: nā
purius, & grauius est melius, probeq; tritum, ve-
getius euadit: rarum vero, & laxum impensius
pulueratū, vim purgatricē propē omnē amittit.

THEOREMA TERTIVM.

*Correctio symptomatum à sumpto purgante me-
dicamento nondum vacuato excitatorum.*

Symptomatibus formidandis, iisdem-
que causis multorum morborum, &
lenij, & mortis acerbæ, à medicamē-
to purgante orientibus, occurrēdum
est. Ea autem sunt, humorum prauorum cōmo-
tio citra vacuationē, vacuatio illegitima, & mo-
lesta, vacuatio deniq; immoderatissima, & mul-
to largior, quam necessitas postulet. Quorū cau-
sa est incompetētia, & vitium, vel sumentis, vel
medicamenti, vel accidētium vtrique superue-
nientium. Quæ tria si commoderate se habent,
magni sunt momenti ad corpus incolume ser-
uandum. Vitio autem sumentis purgatio male
procedit, quia is vel est ex eorū numero, quibus
est interdictus medicamētorum vsus, vel mate-
riam vacuandam non equauit, nec obedientem
naturæ coquēdo reddidit, nec meatus, per quos
facienda erat vacuatio, aperuit, & læues ac lubri-
cos reddidit. Quæ præparamenta cum præcessē-
runt, reuera corpus ab impendente periculo se-
curum reddūt. Medicamentum autem impro-
speræ vacuationis est causa, quando est genere
malignum, aut notas nō habet omnes boni me-
dicamēti, aut nec proportionem artificialem, cu-
ius ante meminimus. Vitanda igitur tibi sunt
medicamenta, quæ nec arte, nec ratione alia fie-
ri meliora possunt: eligenda vero alia, obserua-
tis conditionibus, & modis proportionum præ-
dictis. Vitio denique accidentium superuenien-
tium vitiosa sit purgatio, si in victus ratione per

sex res non naturales, tibi notas, æger deliquerit.
Medicamentum aut humores prauos commo-
uet, sed non vacuat, aut tardius vacuat ob ipsius
actionē remissam, & debile: vel ob materiā ex-
pelli contumacem, quæ commouetur quidē, sed
expulsioni resistit, & latius in corpore spargitur
& increfcit: vel ob imbecillā sumentis virtutem,
non potētem in medicamentū agere, quo fit, vt
nec medicamētum in virtutē, & naturam agat,
vel ob status crassos medicamentum leuātes, &
in poros corporis impingētes (vnde febres putri-
dæ, syncope, & mors festina:) vel ob facultatis
expultricis imbecillitatem: vel ob meatus, per
quos vacuādum est, obstruētos, aut constipatos.

Sufficiētia istarum causarum quibus medicina vna
soluat debiliter, aut non soluat, est ista: nam ad hoc
quod medicina soluat cōuenienter, requiruntur tria, (sci-
licet medicina ipsa, virtus corporis, & materia, quæ eua-
cuatur. Si ergo medicina debiliter euacuat, aut non eua-
cuat, aut hoc est ex parte virtutis, aut ex parte materiæ,
aut ex parte medicinæ, si hoc est ex parte virtutis secun-
dum se, aut sui intrinseci. si sit ex parte virtutis secundum
se, hoc est dupliciter, vel ex parte virtutis digestiui, vel
expulsiui. si primo modo, sic est prima causa. si secundo
modo, sic est tertia causa. Si autē hæc prohibitio, vel de-
bilitatio sit ex parte instrumēti intrinseci, hoc est dupli-
citer, aut enim ex parte instrumēti intrinseci præter na-
turam ei obuiantis, aut ex parte instrumēti secundum
naturam. si primo modo, sic est secunda causa, quæ est
ex parte ventositatis. si secundo modo, est quarta causa,
quæ se tenet ex parte oppilationis canalium. si autem me-
dicina debiliter operatur ex parte materiæ, quæ debet
euacuari, sic est quinta causa. si autem medicina debili-
ter euacuet ex parte suimer, sic est vltima causa.

Quibus causis omnibus, qua ratione opti-
ma prospicias, accipe.

In parte ista docet talibus causis subuenire, quæ qui-
dem sunt causæ quare medicina debiliter euacuat,
aut non euacuat, & per consequens ex hoc inducit ma-
la accidentia. Et primo docet remouere impedimētum
huius medicinæ, quando debiliter euacuat ex parte vir-
tutis, quæ est debilis. Secundo hoc idem facit, quando
hoc impedimentum prouenit ex parte ventositatis, &
malæ qualitatibus humorum. Tertio hoc idem facit, quan-
do hoc impedimētum prouenit ex parte virtutis expul-
siui, quando est debilis in expellendo. Quarto hoc idem
facit, quando hoc impedimentum euenit ex constipatione
viarum. secunda ibi. Si autem fuerit causa huius ven-
tositatis. tertia ibi. Si autem expulsiua debilitatur. quarta
ibi. Si autem propter constipationem. Debilitatem na-
turæ idest virtutis alteratiui debentis eam reducere ad
actum, res, quæ cadit in sensū, id est res, quæ apparet ad
sensum, conualescentia: nā vniuersaliter in conualescen-
tibus, sicut qui sunt cōualescētes post febres, & præcipue
acutas, hæc inest proprietas naturæ cōualescentiū, vt au-
ctores ponunt, & præcipue Gal. in techni vltimo cap. sci-
licet resumptiua vero, &c. q. in eis virtus est debilis pro-
pter membrorum consumptionem, & resolutionē calo-
ris, & spirituum factam ex fortitudine ægitudinis. Et
vsque huc tangit cognitionē debilitatis operationis me-
dicinæ, quando est propter debilitatem virtutis alterati-
ui, siue digestiui. rei cibalis, non autem dixit cibi abso-
lute: nam hic cibus non debet esse omnino cibus, sed de-
bet esse cibus medicinalis, habens scilicet vim alteratiui
qualitatis medicinæ, & etiam qualitatis corporis conua-
lescentis, nec etiam hic debet esse exhibitio rei medi-
cinalis absolute. eo quod hæc debilitas operationis me-
dicinæ

MOND.

Ad hoc, q.
medicā sol-
uat cōueniē-
ter requirū-
tur.

MOND.

Propriū cō-
ualescentiū
post se ac-
tū.